

Özgün araştırma

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Hülya TERCAN¹, Haktan DEMİRCİOĞLU²

Gönderim Tarihi: 19 Mart, 2019

Kabul Tarihi: 24 Temmuz, 2019

Basım Tarihi: 29 Ağustos, 2019

Öz

Amaç: Yapılan araştırmalar erken çocukluk dönemindeki davranışların ve okul yaşantılarının, öğretmen tutumları ile yakından bağlantılı olduğunu ve öğretmen davranışları ile öğrencilerin olumlu ve olumsuz davranışları arasında doğrudan ilişki bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin, çocuklarda görülebilecek istenmeyen davranışlara bakış açılarını ortaya koyarak konu ile alakalı kendi yaklaşımlarının neler olduğunu ve istenmeyen bir davranışla baş etmede ne tür yollar sergilediklerini belirlemek amacıyla tasarlanmış bir çalışmadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma nitel araştırma yöntemine ve fenomenoloji modeline göre tasarlanmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, etkili, duygusal ve sıklıkla yoğun insan deneyimlerini çalışmak için oldukça etkili bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu bağlamda Ankara ilinde belirlenen iki anaokulunda görev yapmakta olan sekiz okul öncesi öğretmeni ile görüşmeler planlanmıştır.

Bulgular: Araştırmada; öğretmenlerden alınan cevaplar *istenmeyen davranış, davranışın arka planı, öğretmen yaklaşımları, öğretmen ihtiyaçları ve önerileri* ana temaları ile ilişkilendirilmiştir.

Sonuç: Bu araştırmanın sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin istenmeyen davranış tanımlarken en çok kural dışı ve uyum sorunları ile ilgili sözcükler kullandığı görülürken, davranışın özellikleri arasında ise en çok devamlılığı olması ve sıklıkla tekrarlanıyor olması kriterine değinmişlerdir. Öğretmenlerin sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen davranışların başında şiddetle ilişkilendirdikleri davranışlar ve yıkıcı davranışlar gelmektedir. Ayrıca öğretmenler istenmeyen bir davranışın arka planında en çok aile içi dinamiklerin olduğunu düşünürken istenmeyen bir davranış karşısında ilk tepkilerinin sözel uyarılar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Okul öncesi dönem, okul öncesi öğretmenleri, problem davranış*

¹ **Hülya Tercan (Sorumlu Yazar).** Hacettepe Üniversitesi, Sıhhiye Yerleşkesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, 6. Kat. Samanpazarı/ANKARA, TÜRKİYE. Tel no:03123051526. e-posta: hulya.tercan@hacettepe.edu.tr.

² **Haktan Demircioğlu.** Hacettepe Üniversitesi, Sıhhiye Yerleşkesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, 6. Kat. Samanpazarı/ANKARA, TÜRKİYE. Tel no:03123051526. e-posta: hdemircioglu@hacettepe.edu.tr.

*Bu çalışma 22-24 Ekim 2018 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilen "Uluslararası IV. Çocuk Gelişimi Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Original research

Investigation of Preschool Teachers' Views on Children's Undesirable Behaviors

Hülya TERCAN¹, Haktan DEMİRCİOĞLU²

Submission Date: 19th of March, 2019

Acceptance Date: 24th of July, 2019

Pub.Date: 29th of August, 2019

Abstract

Aim: Studies show that early childhood behaviors and school experiences are closely related to teacher attitudes and there is a direct relationship between teacher behaviors and students' positive and negative behaviors. Thus, this research is a study designed to determine the ways in which pre-school teachers show their attitudes towards undesired behaviours that can be seen in children, and what ways their own approaches to dealing with unwanted behaviour.

Materials and Methods: The research is designed according to qualitative research method and phenomenology model. Phenomenological approach is seen as a very effective approach to study effective, emotional and often intense human experiences. In this context, interviews were planned with eight preschool teachers working in two preschools in Ankara.

Results: In the study; The responses from the teachers were associated with the main themes of *unwanted behaviour, behaviour background, teacher approaches, teacher needs and suggestions*.

Conclusion: As a result of this research, it was observed that preschool teachers used the words about the most unusual and harmony problems while describing the undesired behaviour, while they mentioned the characteristics of the behaviour as being the most continuous and frequently repeated. The behaviours and destructive behaviours that teachers often associate with violence at the beginning of the undesired behaviours they encounter. In addition, teachers think that there are most family dynamics in the background of unwanted behaviour. In the face of undesirable behaviour, the first reactions were verbal stimuli.

Keywords: *Pre-school period, preschool teachers, problem behaviour*

¹ **Hülya Tercan (Corresponding Author).** Hacettepe University, Sıhhiye Campus, Faculty of Health Sciences, Department of Child Development, 6th Floor. Samanpazarı/ANKARA, TURKEY. Phone no: 03123051526. e-mail: hülya.tercan@hacettepe.edu.tr.

² **Haktan Demircioğlu.** Hacettepe University, Sıhhiye Campus, Faculty of Health Sciences, Department of Child Development, 6th Floor. Samanpazarı/ANKARA, TURKEY. Phone no: 03123051526. e-mail: hdemircioglu@hacettepe.edu.tr.

*This study was presented as an oral presentation between October 22-24, 2018; at "the 4th Child Development Congress" at Hacettepe University.

Giriş

Çocuklukta istenmeyen davranışlar dışsallaştırılmış davranışlar olarak da nitelendirilebilen, kavga etme, tartışma, öfkeyi kontrol edememe, çevreyi rahatsız edici faaliyetlerde bulunma ya da başkalarına zarar verme gibi saldırgan ve yıkıcı davranışların bütününe ifade etmektedir (Campbell, 1995; Duncan ve Magnuson, 2011; Hinshaw, 2002; Zachrisson, Dearing, Lekhal, & Toppelberg, 2013). İstenmeyen davranışların zaman zaman her çocukta artan veya azalan sıklıkta görülebildiği düşünülmekle beraber, birçok istenmeyen davranışın gelişimsel olarak genellikle iki ile dört yaşları arasında başlayabileceği bilinmekte ve zaman içerisinde uygun şekilde azalması beklenmektedir (Keenan ve Wakschlag, 2000; Shaw, Lacourse ve Nagin, 2005; Tremblay, 2010). Ancak özellikle yıkıcı düzeyde istenmeyen davranışsal sorunların, çocukluk döneminden başlayarak uzun süre devam edebildiği ve bu davranışların farklı ortamlarda da tekrarlanabildiği bilinmektedir. Konu ile ilgili yapılan bazı uzun dönemli çalışmalarda yıkıcı düzeyde istenmeyen davranışlar sergileyen çocukların yaklaşık üçte birinin, ergenlik döneminde de sorun yaratabilecek, istenmeyen davranışlar sergileyebildiği bildirilmiştir (Losel ve Bender, 2012). Ayrıca özellikle erken çocukluk döneminde yüksek dışsallaştırıcı davranış problemleri sergileyen çocukların okula devam sorunları ya da okulu bırakma gibi daha sonraki akademik konular için de risk altında olduğu düşünülmektedir (Bulotsky ve Fantuzzo, 2011; Duncan ve Magnuson, 2011; Fantuzzo et al., 2007).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda erken çocukluk döneminde istenmeyen davranışlarla ilgili en önemli iki etki mekanizmasının aile ve eğitim ortamları olduğu bilinmektedir. Okul öncesi dönemde çocuğun hayatında birçok açıdan belirleyici olan bu iki unsur şüphesiz ki istenmeyen davranışın ortaya çıkması, önlenmesi ya da engellenmesi durumunda da en etkin rolleri üstlenmektedir. Yapılan araştırmalar, eğitim ortamlarında istenmeyen davranışlar sergileyen çocukların, eğitimcilerin emek ve zamanının önemli bir kısmını alarak tüm çocuklar için öğrenme deneyimini sekteye uğratabileceği sonuçları üzerinde durmaktadır (Houts, Caspi, Pianta, Arseneault ve Moffitt, 2010). Dolayısıyla sınıf ortamında istenmeyen davranışların artması, öğrenmeye elverişli olmayan bir eğitim ortamının oluşmasının yanı sıra, eğitim ve öğretim için zamanın kısıtlanması ve sınıfta olumsuz akran etkileşimlerinin oluşması gibi pek çok olumsuz duruma sebebiyet verebilmektedir. Zamanla bu durumun eğitimciler üzerinde bıkkınlık ve artan bir kaygıya

neden olduğu, bozulan sınıf dengelerinin ise çocuklar üzerinde akademik ve sosyal açıdan olumsuz etkileri olduğu bildirilmiştir (Bradshaw, Buckley ve Ialongo, 2008; Konishi, Hymel, Zumbo ve Li, 2010).

Erken çocukluk döneminde çocuklarda görülebilecek istenmeyen davranış sorunları çocuklar, aileler ve eğitimciler üzerindeki olumsuz etkilerini gidermeye yönelik bugüne kadar bir dizi yaklaşım test edilmiş ve geliştirilmiştir. Bu yaklaşımların büyük ölçüde ekolojik modelden etkilendiği bilinmektedir (Campbell, Shaw ve Gilliom, 2000). Bronfenbrenner (1977)'ın ekolojik modeline göre, çocukların gelişimsel yörüngelerindeki özelliklerin, çocuğun aile ve okul gibi yakın çevresel ortamından mahalle gibi uzak çevresel ortamlara uzanan karmaşık bir çevresel ağ arasındaki farklı etkileşimlerin sonucu olduğu öne sürülmektedir. Ekolojik model temel alınarak yapılan açıklamalarda erken çocukluk yılları boyunca, bu yerleşmiş ortamların özellikleri ve aralarındaki etkileşimlerin, çocukların olumlu ya da daha olumsuz davranışlar geliştirip geliştirmemesi üzerine etkileri olduğu üzerinde durulmaktadır (Campbell et al., 2000). Sonuçta ekolojik kuram da dâhil birçok kuram, erken dönemde zorlayıcı bir bakım veren-çocuk ilişkisi ya da yoksun ve olumsuz çevresel koşullar ile istenmeyen davranış sorunları arasında bir bağlantı olduğunu söylemektedir (Patterson, DeBaryshe ve Ramsey, 1989; Smith et al, 2014; Tolan, Dodge ve Rutter, 2013). Dolayısıyla yapılan birçok çalışmada, çevresel koşulların ya da cinsiyet, yaş, ırk gibi çocukların bireysel demografik özellikleri ile istenmeyen davranışlar arasındaki ilişkinin incelendiği (Kewel Ramani Gilbertson, Fox, ve Provasnik, 2007; Pas, Bradshaw, Hershfeldt, ve Leaf, 2010; Pas, Bradshaw ve Mitchell, 2011; Skiba, Michael, Nardo ve Peterson, 2002), sınıf profiline ve sınıf içi dinamiklere bir bütün olarak odaklanan araştırmaların ise daha sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmada özellikle erken çocukluk döneminde eğitimcilerin sınıflarında istenmeyen davranışlar sergileyen çocuklar ve bu davranışlara ilişkin görüşleri, uyguladıkları stratejiler ve davranış yönetimi uygulamaları hakkında neler düşündükleri derinlemesine araştırılmaya çalışılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma süreci ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemine ve fenomenoloji modeline göre tasarlanmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, etkili, duygusal ve sıklıkla yoğun insan deneyimlerini çalışmak için oldukça etkili bir yaklaşım olarak görülmektedir (Merriam, 2013). Araştırmanın amacına ulaşmada uygun veriler elde edebilmek için görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme soruları araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış olsa da, görüşmedeki gelişmelere göre yeni sorular düşünmek ve sormak gerekebilir. Bu nedenle araştırmacı görüşme sırasında katılımcılara kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin vermektedir (Ekiz, 2003; Karasar, 2009).

Çalışma Grubu

Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı iki özel anaokulunda görev yapan sekiz okul öncesi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde; çalışmaya gönüllü olarak katılma ve okul öncesi eğitim kurumunda aktif olarak öğretmenlik yapma sınırlılıkları göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere ait demografik özellikler ve çalışılan çocuk grubu ile ilgili bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo.1 Öğretmenlere Ait Demografik Özellikler

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	8	100
	Erkek	-	-
Yaş	18-25	3	37,5
	26-34	5	62,5
Öğrenim durumu	Lise	2	25
	Ön Lisans	1	12,5
	Lisans	3	37,5
	Lisansüstü	2	25
Eğitim aldığı alan	Okul öncesi öğretmenliği	5	62,5
	Çocuk Gelişimi	3	37,5
	1 yıldan az	2	25,0
Aktif olarak öğretmenlik yaptığı süre	1-4 yıl	3	37,5
	5-9 yıl	3	37,5
	2-3 yaş	2	25,0
Sorumlu olduğu yaş grubu	4 yaş	3	37,5
	5 yaş	3	37,5
	1-10	3	37,5
Gruptaki öğrenci sayısı	11-20	5	62,5

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin tamamının kadın, yaşlarının yoğunlukla 26-34 aralığında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 5 tanesi okul öncesi öğretmenliği mezunu iken 3 tanesi çocuk gelişimi bölümü mezunudur. Aktif öğretmenlik süreleri dikkate alındığında 1 yıldan az bir süredir öğretmenlik yapanların sayıca daha az olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin sorumlu oldukları yaş grubu genellikle 4-5 yaş grubudur. Gruptaki öğrenci sayısı yoğunlukla 11-20 aralığındadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, özel anaokulunda görev yapan okul öncesi öğretmenleri hakkında demografik bilgileri toplamak için oluşturulan *Genel Bilgi Formu* kullanılarak ve öğretmenlerin istenmeyen davranışlar hakkında görüşlerini belirlemeye yönelik yarı yapılandırılmış *Görüşme Formu* kullanılarak elde edilmiştir.

Genel Bilgi Formu: Bu form, öğretmenlerin cinsiyet, yaş, aktif öğretmenlik süresi, sorumlu oldukları yaş grubu gibi bazı demografik özelliklere ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

Görüşme Formu: Bu formun hazırlanmasında öncelikle araştırmanın amacı göz önünde bulundurulmuş ve konu hakkında literatür taraması yapılmıştır. İlgili literatür araştırması sonucunda bu çalışma kapsamında yer alabilecek ana temalar ve soru sayısı göz önünde bulundurularak yarı yapılandırılmış Görüşme Formu'nun soruları hazırlanmıştır. Görüşme Formu'nda, öğretmenlere; *istenmeyen davranışlar* ve bu davranışların *arka planları*, öğretmenlerin istenmeyen bir davranış karşısındaki *yaklaşımları* ile *önerilerine* ait önceden belirlenmiş ana temalarla ilgili sorular yöneltilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde öncelikle kurum idaresine ve öğretmenlere çalışmanın içeriği ve süreci hakkında bilgi verilmiştir. Kurum yönetimi bu çalışmanın gerekliliğine inandığını ve bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda okul öncesi alanında çalışan öğretmenlerin en çok zorlandıkları konulardan olan, istenmeyen davranışlar ve davranış problemlerine müdahale olanaklarından faydalanmasını önemli bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerle yapılan ön görüşmelerde; çalışmanın amacı, tahmini görüşme süresi ve görüşmenin ses kaydı kullanılarak yapılacağı açıklanmıştır. Görüşme yapmayı gönüllü olarak kabul ettikleri takdirde, katılımcılara uygun bir zaman diliminde çalışmanın gerçekleşeceği bilgisi verilmiştir. Katılımcıların araştırmacı tarafından hazırlanan "Gönüllülük Bilgilendirme Formu"nu imzalamaları istenerek, araştırmanın amacı ile çalışma koşullarına gönüllü olarak

katılımları sağlanmıştır. Yapılan bu araştırmada öğretmenlerin istenmeyen davranış sorunları hakkında görüşleri alınırken yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ancak belirlenen temel sorularda herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Yapılması planlanan görüşmeler, öğretmenlere uygun olan zamanlarda araştırmacı tarafından bire bir yüz yüze görüşmeler şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler yaklaşık on beş-yirmi dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle ses kaydı alınarak yapılan görüşmeler, araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Görüşme formundan elde edilen veriler, betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir. Betimsel analizde veriler, önceden hazırlanmış temalara göre düzenlenebileceği gibi, araştırma sırasında ortaya çıkan sorular ya da boyutlar da dikkate alınarak sunulabilmektedir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların okuyucuya düzenlenmiş ve yorumlanmış şekilde sunulmasıdır. Bu amaçla, bireylerin görüşleri doğrudan alıntılarla verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve temalar ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Katılımcıların kimliğinin gizli tutulması açısından, görüşme esnasında katılımcılar K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) olarak kodlanmış, bazı katılımcı görüşleri bulgular ve tartışma bölümünde doğrudan alıntılar şeklinde sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranışlar ile ilgili düşüncelerine ilişkin bulgularına yer verilmiştir. Bulgular, istenmeyen davranış, arka plan, öğretmen yaklaşımları, öğretmen ihtiyaçları ve önerileri ana temaları ile ilişkilendirilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda ana temalar ve alt temalara ilişkin öğretmenlerin kullandıkları ifadelerin sıklıkları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların istenmeyen davranış tanımına yönelik cevaplarının sıklık tablosu

Temalar	Katılımcıların kullandıkları kavramlar	Frekans (Sayı)
İstenmeyen davranışın tanımı	Kural dışı davranma ve uyum sorunları	f(4)
	Kendisine, başkasına ve çevresine zarar verme	f(3)
	Öğrenme ortamını olumsuz etkileyen, etkinliğin gidişatını bozan davranışlar	f(2)
İstenmeyen davranışın özellikleri	Davranışın devamlılığı olması ve sıklıkla tekrarlanıyor olması	f(5)
	Çocuğun kendisine, arkadaşlarına ve çevresine zarar veriyor olması	f(3)
	Kuralların dışında olması	f(2)
Sıklıkla görülen istenmeyen davranışlar	Çocuğun davranışı bilerek, isteyerek gerçekleştirilmesi	f(1)
	Şiddetle ilişkilendirilebilecek davranışlar ve yıkıcı davranışlar	f(5)
	Yönergelere uymama ve uyum sorunları	f(3)
	Ağlama davranışını kullanma	f(2)
	Odaklanma ve dikkat problemleri	f(1)
İstenmeyen davranışın arka planı	Tırnak yeme	f(1)
	İletişim problemleri	f(1)
	Mastürbasyon	f(1)
	Aile içi dinamikler, aile içerisinde yaşananlar, tutumlar, iletişim stilleri	f(7)
	Sınıf düzeni, fiziki şartlar, okul ortamı	f(3)
	Çocuğun gelişimsel özellikleri	f(2)
	Sözel uyarılar ve devamında yapılan konuşmalar	f(5)
Öğretmen yaklaşımları İstenmeyen bir davranış karşısında verilen ilk tepkiler	İstenmeyen davranışı görmezden gelme	f(3)
	Çocuğun dikkatini başka bir yere yönlendirme	f(2)
	Negatif fiziksel temas	f(2)
	Ortamdan uzaklaştırma	f(2)
İstenmeyen davranış ile ilgili yapılan aile görüşmeleri	İstenmeyen davranış ile ilgili aileyi bilgilendirme	f(7)
	Ebeveynlerin direnç göstermesi	f(6)
	İşbirlikçi yaklaşım	f(3)
İstenmeyen davranış karşısında öğretmenlerin sıklıkla kullandıkları yöntemler	Sözel uyarıda bulunma	f(6)
	Dikkati başka yere yöneltme	f(4)
	Görmezden gelme	f(4)
	Davranışçı yaklaşım	f(2)
İstenmeyen bir davranış ve sonrasında arkadaş ilişkilerini düzenleme	Öğretmen desteği	f(5)
	Bire bir ilgilenme	f(3)
	Eşlik ederek oyunlara dâhil etme	f(3)
İstenmeyen davranışlarla ilgili öğretmen ihtiyaçları	Okul idaresi ve aile ile iş birliği yapmak	f(6)
	Uygulamaya ve müdahaleye dönük eğitimler	f(5)
	Öğretmenlerin sabırlı, kontrollü ve tutarlı olmayı sağlayacak iyileştirilmiş çalışma şartları	f(4)
Öğretmenlerin istenmeyen bir davranışla baş etmede aldıkları destek	Çocuk gelişimciler	f(5)
	Psikologlar	f(4)
	Psikolojik danışmanlar	f(3)
Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla ilgili önerileri	Geniş, ferah, aydınlık her çocuğun rahatlıkla hareket edebileceği, köşelerin uygun yerleştirildiği, yeterli sayıda materyal olan sınıflar	f(5)
	Sınıfın düzeni	f(3)
	Öğretmen yetiştirme programlarının içeriği	f(4)
	Öğretmenlerin seçimi	f(3)
	Çalışma şartlarının iyileştirilmesi	f(5)

Katılımcıların çocukların istenmeyen davranışlarına ilişkin bulguları

Katılımcıların sorulara verdiği cevaplar doğrultusunda çocukların istenmeyen davranışlarına yönelik görüşlerin *istenmeyen davranışın tanımı, özellikleri ve sıklıkla karşılaşılan istenmeyen davranışlar* alt boyutlarında ele alınabileceği belirlenmiştir.

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış tanımına ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem davranış tanımlamaları incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

*'Normalde beklediğimiz davranışların tam tersi şekilde olan davranışlar, **şiddet ve kural dışı** davranışlardır diyebilirim.'* (K1)

*'Bir çocuğun **zarar** veren, **uyumsuz, hırçın** davranması problem davranıştır.'* (K2)

*'Davranış problemi bence çocuğun **istenmeyen şekilde uyumsuz** davranmasıdır.'* (K3)

*'Problem davranış çocuğun kendisine **zarar** verdiği ya da çevresindeki diğer bireylere zarar verdiği davranış şeklidir bence. Yani problem yaratan unsur bizzat zararın gerçekleşmesine bağlıdır.'* (K4)

*'Problem davranış çocuğun **öğrenme ortamını** ve aynı zamanda arkadaşlarını da **olumsuz etkileyen** davranışlardır bence.'* (K6)

*'Problem davranış bence normal gelişimi içerisinde **beklediğimiz davranışları dışında kalan, ortamın düzenini bozacak** ya da sınıf içerisinde **etkinliğin gidişatını bozacak** şekilde yapılan davranışlar olabilir.'* (K7)

*'Çocuğun ciddi düzeyde **uyum problemleri** göstermesi, **sosyal açıdan istenmeyen** davranışlarda bulunmasıdır bence.'* (K8)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranışın özellikleri görüşlerine ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem davranışın özelliklerine ilişkin görüşleri incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

*'**Devamlılığı olması, rahatsızlık** vermesi, **kural dışı** olması, **zarar** vermesi bence.'*
(K1)

'Her davranışa problem davranış olarak görmüyorum ben. Özellikle ne kadar yaptığı önemli o davranışı. Ya da bunun sonucunda başkaları zarar gördü mü ona bakarım ben.' (K2)

'Bir kere normlara uygun normal davranışlar var. Bir de problematik sayılabilecek davranışlar var. Az önce bahsettiğim gibi bireye, etrafındaki insanlara ya da çevreye zararı olan davranışlar gibi...' (K4)

'Yani öncelikle davranışın çocuğun kendisine ya da çevresine karşı olumsuz bir durum yaratıyor olması gerekmektedir. Çocuğun yaşına, şiddetine göre, sıklığına göre buna karar verilebilir aslında.' (K5)

'Sınıftaki öğrenme ortamını etkiliyorsa, bu davranış sürekli olarak tekrarlanıyorsa, aynı zamanda çocuğun gösterdiği bu davranışların çocuğun kendisini ve çevresini de olumsuz etkiliyor olması lazım.' (K6)

Katılımcıların çocuklarda sıklıkla karşılaşılan istenmeyen davranışlara ilişkin görüşlerine yönelik bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen davranış ya da problem davranışlara ilişkin görüşleri incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

'Benim en sık karşılaştığım ağlama davranışını kullanarak çocuğun sürekli bir şeyler istemesi, bunu çok sık tekrar ettirmesi, iletişim yöntemi olarak kullanmak, şiddet içeren davranışlardır. Meslektaşlarımı ele aldığımda ise çocuğun kural dışı hareketlerde bulunması diğer arkadaşlarımın en sık şikâyet ettiği konuların başında geliyor. Sonrasında da şiddet davranışı, arkadaşlarına zarar veren davranışlar geliyor.' (K1)

'Genelde yönergelere uymamaları ile ilgili sorun yaşıyorum. Arkadaşlarımın da en büyük sıkıntısı bu. Söylediklerimizin tam tersi şekilde hareket edilmesi, komutlara uymama. Arada kaynaştırma öğrencilerimiz falan var ama onları zaten kendi içlerinde değerlendirmek gerekiyor.' (K2)

'Kurallara uymama, uyumsuz davranışlar benim en çok gördüğüm davranış problemleri. Arkadaşlarım en çok şiddet eğilimleri olduğundan, uyum problemlerinden şikâyetçiler.' (K3)

'Benim sıklıkla karşılaştığım problem davranışlar **tırnak yeme**, sınıftaki arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan sorunlar, **kötü sözler** söyleme sayılabilir. Başka arkadaşlarım sınıflarında **mastürbasyon** yapan çocuklardan şikâyet ettiklerini falan duydum.' (K5)

'En sık gözlemlediğim problem davranış **şiddete yönelme**, **zarar verme** davranışı olabilir. Bazen de problem davranışın karşılığında çok olumsuz tepkiler aldıklarında kendilerine zarar verebilecek yeni problem davranış geliştirebiliyorlar. Bu dudak kemirme olabilir ya da kendini sıkma, yere atma davranışları olabilir. Benim gözlemlediğim bir problem davranış da çocuğun öğretmen dışında geri kalan kimseyle **iletişim kurmaması**, öğretmene yapışık gezmesi gibi durumlar. En çok oyuncaklara ve kendilerine zarar verme durumundan yakınıyorlar açıkçası. Daha çok **yıkıcı davranışlar** öğretmenlerin şikâyet ettikleri şeyler. Çünkü bu davranışları sergilerken çocuk aslında daha problem olabilecek başka şeyler de sergileyebiliyor.' (K6)

'Benim birazcık farklı dinamikleri olan bir sınıfım var bence. Ama en çok karşılaştığım etkinlik akışı içerisinde devamlı olarak etkinliği kendi deneyimleri ile bölen ya da o an onu yapmak istemeyip başka şeylere odaklanan çocuk ile ilgili yaşanan sorunlar. Davranış olarak tanımladığımda aslında bunlar **odaklanma ve dikkat sorunu** yaşayan çocuklar.' (K7)

'Benim en çok karşılaştığım **saldırgan davranışlar**, **şiddet davranışı**, herhangi bir şeyi **paylaşmak istememe**, **hırçınlık**. Diğerlerinin de en çok **hırçınlık ve şiddet** davranışından şikâyet ettiklerini duyuyorum.' (K8)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranışların arka planında neler olabileceğine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem davranışın arka planında neler olabileceğine ilişkin görüşleri incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

'Genel olarak gözlemlediğim **aile içerisindeki dinamikler** gerçekten çok etkili. **İletişim kurma** şekli ile alakalı özellikle çocukların direk yansıttığını düşünüyorum. Ya da çocuk aile içerisinde özellikle ihmale maruz kalıyorsa bunlar da olumsuz davranışlar olarak sınıf ortamına yansiyabiliyor.' (K1)

'Arka planında kesinlikle **aile içerisinde yaşanan sıkıntılar** olduğunu düşünüyorum. Çünkü çocukların aile ortamında gördükleri birçok şeyi burada sınıfta da uygulamaya

çalıştıklarını biliyorum. Ya da orada ifade edemedikleri duyguları biraz burada yaşadıklarını düşünüyorum. Çünkü bu çocuklarla biz 10 saate yakın birlikteyiz. Akşam anne babalarıyla bile daha az vakit geçiriyorlar. Bu yüzden buraya yansıttıkları şeyleri biz çok rahat görebiliyoruz.’ (K3)

‘Mesela en başından ele alırsak bu çocuğun geldiği bir aile var. O ailede sorunlar nasıl ele alınıyor bu çok önemli. Eğer ki çocuk bir şey ister ve aile ona sert ve katı bir tutumla cevap verirse okulda uygulayacağı şey de buna paralel olacaktır. Burada öğrenilmiş şeylerden bahsedebiliriz. İkinci sırada sınıfın düzeni geliyor bence. Çünkü çoğu zaman sınıfın düzeni bile çocuğa bir mesaj verebilir. Mesela bir tarafta çok gürültülü oyunların oynandığı hemen yanında da sessiz olunması gereken bir köşe varsa bu ikisinin yan yana olmaması gerekir. Bu da bir davranış problemine neden olabilir. Diğer bir unsur ise öğretmenle çocuk arasında ki ilişkidir. Öğretmen çocuktan büyük birisi gibi ya da bir yetişkin gibi davranmasını bekleyemez. Davranışsal anlamda yüksek beklentilere girilmemeli. Diğer bir etmen ise çocuğa bağlı olan durumlar bence. Örneğin benim konuşma güçlüğü çeken bir öğrencim var sınıfta ve bu probleminden dolayı kendini ifade edemediği için vurma davranışı gösteriyor. Vurmasını problem davranış olarak alabiliriz ama neden bu şekilde davrandığını irdelediğimizde altında başka nedenlerin yattığını görürüz.’ (K4)

Öncelikle çocukların içsel olarak bir şeyi yapmak istediklerinde toplumsal normları göz önünde bulundurmadan yaptıklarını biliyorum. Yani çocuk bir şeyi yapmak istiyorsa yapıyor neticede. Kendini kontrol etmesi gerektiğini düşünmüyor. Bunun tabii ki yaş grubu ile çok alakası var. Yaşa bağlı olarak büyüdükçe kontrol mekanizmalarının da arttığını gözlemliyoruz. (K5)

‘Okuldan kaynaklı nedenler olabilir. Bizim okulumuz gibi özellikle akademik açıdan yoğun eğitim verilen kurumlarda çocuklar istemedikleri zaman farklı tepkilerde bulunabiliyorlar. Çocuğun normal gelişim gösterip göstermediği çok önemli, evdeki başka sebepler olabilir. Çocukların bireysel özellikleri ve yaşantıları bence arka planı oluşturan etmenlerden birisi. Tablet, telefon gibi unsurların da istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında etkili olduğunu düşünüyorum.’ (K7)

‘Bu davranışların arka planında ailelerinin olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu davranışların çoğu öğrenilmiş olduğu için bunları daha çok ailelerinden görerek uyguladıklarını gözlemliyoruz. İllaki bir ailede şiddet davranışının olmasında gerek yok anne

babanın çocuğa karşı olan tutumlarından tutun birbirlerine karşı olan tutumları bile çocukların istenmeyen davranış sergilemesinde etkili olabiliyor.’ (K8)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranışlara yönelik öğretmen yaklaşımlarına ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem davranışlara yönelik yaklaşımlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde cevaplar doğrultusunda *ilk tepkiler, aile görüşmeleri ve kullanılan yöntemler ve arkadaş ilişkilerini düzenleme* alt boyutlarında ele alınabileceği belirlenmiştir.

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış görüldüğünde verdikleri ilk tepkilere ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem bir davranış karşısında verdikleri ilk tepkilere ilişkin görüşleri incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

*‘İlk tepkim olabildiğince yumuşak bir tepki oluyor. Burada tabi ki davranışın önceden de yapılıp yapılmadığı önemli. **Dikkatini başka bir yöne çekmek** için bazı şeyleri devreye sokuyorum. Yaptığı davranışa göre şekilleniyor bu aslında o anki duruma göre çok değişiyor. **Konuşma** yoluna çok gidiyorum ve ona **alternatifler sunuyorum**. Bu şekilde değil de şu şekilde yapabilirsin gibi. Aynı gün içerisinde birkaç kez tekrarlanma ve sonuç alamama durumunda da gruptan biraz **uzaklaştırmam** gerekebiliyor.*’ (K1)

*‘**Dikkatini başka yöne kaydırma** yapıyorum genellikle, zarar verici bir davranışta bulunursa mutlaka **sözel uyarı** veririm. Bunların işe yaramadığı durumlarda o ortamdan bir süre **uzaklaştırmayı** tercih ederim.*’ (K2)

*‘Bu problem davranışın türüne bağlı aslında. Mesela bağırarak tartıştıklarında bir süre probleme el atmayabilirim çünkü kendi aralarında çözmeleri gerektiğini düşünürüm. Ama bir vurma ya da saldırma vakası varsa **fiziksel müdahale** ediyorum tabi ki hemen ayırmam gerekiyor. Hatta bazı çocuklar için sürekli tetikte olmanız gerekir. Müdahale edebilmek için. Konuşma problemleri yaşayan çocuğun fiziksel olarak şiddet gösterdiği, bağırduğu oluyordu. Zamanla sesini kontrol etmeyi falan öğrettim ben ona.*’ (K4)

*‘Bir kere bir davranışı tekrar ediyor mu bu benim için önemli. Bir de o davranışı neden yaptığını **anlamaya çalışıyorum**. Bunu yaptığımda çünkü bazı davranışlarına daha rahat anlam verebiliyorum.*’ (K5)

‘Öncelikle problem olan davranışı **durdurmaya çalışırım**. Bazen davranışa bağlı olarak değişebiliyor tabi ki bu. Yani **görmezden de gelebilirim**.’(K6)

‘Öncelikle diğer çocukların da dikkatinin o yöne dağılmaması için davranış göze çarpsa dahi **yok saymayı** tercih ediyorum. Yine de devam ediyorsa çocuğu da olayın içine katarak yanıma çağırıp bana yardım et sen de diyorum. Çoğunlukla işe yarıyor. Ama yaramadığı durumlar için sınıf içinde yardımcı öğretmenle görev paylaşımı yapıp diğer çocukla **bire bir ilgilenilmesini** sağlıyorum.’(K7)

‘Ben en başta **sakin kalmaya** çalışıyorum. Eğer işin içerisinde şiddet davranışı varsa çocukları birbirinden **uzak tutmaya** çalışıyorum. Sonra da şiddet uygulayan çocukla **konuşma** yoluna gidiyorum.’(K8)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış görüldüğünde aile ile görüşmelere yönelik görüşlerine ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem bir davranış ortaya çıktığında aile görüşmelerine ilişkin görüşleri incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

‘İlk etapta aile ile görüşmeye karar verdiğimde çok **dikkatli bir dil** kullanmaya özen gösteriyorum. Çünkü diğer türlü aile yanlış anlayabiliyor ya da savunmaya geçebiliyor. Yani görüşmeler asla bir şikâyet gibi geçmiyor. Öyle bir durumda aile tarafından size, kurumda problem vardır, siz de problem vardır ya da arkadaşı da ona şöyle davranmıştır yoksa yapmazdı gibi şeyler söyleniyor. **Olumlu taraflarını vurgulayıp**, şu gün şu tarihte de şöyle bir olay yaşadık hem sizi bilgilendirmek hem de altında yatan nedenleri daha iyi görebilmek adına sizinle konuşma istedim gibi bir konuşma yapıyorum. **İş birliğini teşvik edici** konuşmalar yapıyorum. (K1)

‘Aile ile bu davranışlar ilk ortaya çıktığında değil de **devam ederse** görüşüyorum. Aileler genellikle **olumlu karşılamıyor** bu konuşmaları ama ben mutlaka **bilgi vermeye** ve onların da **görüşlerini almaya** çalışıyorum.’ (K3)

‘Bir problem davranış meydana geldiğinde bu sadece o çocuğun problemi olmaktan çıkıyor tabi ki. **Tüm sınıfın problemi** haline geliyor. Dolayısıyla birçok veli **şikâyete** de gelebiliyor. Ailelerle bu konuda o çocuğu dışarda tutamayacağımı belirttim. Ben o çocuğun ailesiyle de birebir görüştim. Annesiyle her gün görüştük zaten. Baba pek gelmezdi. Anneyle

okulda yaptıklarımızı evde de sürdürmesi konusunda anlaştık. 4 ay gibi bir sürede sonuç almaya başlamıştık.’(K4)

‘Aile ile görüşmeleri gerektiğinde talep edebiliyoruz. Evde de **düzenleyici** bir takım şeylerin ne kadar önemli olduğunu aileye anlatmamız gerekiyor çünkü.’(K7)

‘Aile ile yaptığım görüşmelerde mutlaka kendilerinin **yaklaşımlarından** bahsetmelerini, evde yaşanan **farklı bir durum** var mı onu öğrenmeye çalışırım. Birçok sorunun çözümü aslında aile ile birlikte **iş birliğinden** geçiyor.’(K8)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış görüldüğünde öğretmenlerin sıklıkla kullandıkları yöntemlere ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem bir davranış ortaya çıktığında öğretmenlerin kullandıkları yöntemler incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

‘**Dikkatini başka bir yöne çekmek** için bazı şeyleri devreye sokuyorum. Yaptığı davranışa göre şekilleniyor bu aslında o anki duruma göre çok değişiyor. Konuşma yoluna çok gidiyorum ve ona **alternatifler sunuyorum**. Bu şekilde değil de şu şekilde yapabilirsin gibi. Aynı gün içerisinde birkaç kez tekrarlanma ve sonuç alamama durumunda da gruptan biraz **uzaklaştırmam** gerekebiliyor.’ (K1)

‘**Dikkatini başka yöne kaydırma** yapıyorum genellikle, zarar verici bir davranışta bulunursa mutlaka **sözel uyarı** veririm. Bunların işe yaramadığı durumlarda o ortamdan bir süre **uzaklaştırmayı** tercih ederim.’(K2)

‘**Görmezden geldiğim** çok oldu. Ama **sözel uyarı** da çok kullanıyorum. Bazen kısa aralar verdiğim ya da **yalnız başına da bıraktığım** da oldu açık söylemem gerekirse.’(K3)

‘Ben çok başa çıkamadığım durumlarda **mola** kullandığım olmuştu. Çocuğa sen biraz sakinleş birazcık otur şeklinde yönergeler vermiştim. Çünkü bunu onunla konuşmam gerekiyordu. Başka bir durumda çok inatçı olarak nitelendirilen bir çocuk vardı mesela ilgi çekmek istiyordu. Onun da bu davranışlarını **görmezden gelmeye** çalıştım. Olumlu davranışları vurguladım ve **pekiştirdim**.’(K4)

‘Birçok teknik kullanılıyor ancak özellikle **davranışçı yöntemlerin** normal gelişim gösteren okul öncesi dönem çocuklarında çok fazla **kullanılmaması gerektiğini** düşünüyorum. Kendim de kullanmıyorum. İyi iletişim kurmanın problem davranışları çözmek ya da oluşmasını engellemek için de en iyi yol olabileceğini düşünüyorum.’(K5)

'Görmezden gelme uygulayabiliyorum. Davranış problemleri olan çocukla bireysel olarak ilgilenme de en çok kullandıklarım arasında.'(K7)

'Genelde ben sözel uyarı veriyorum, ayırma hatta bazen ceza da kullandığım oluyor.'(K8)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranış görüldüğünde arkadaşlık ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik görüşlerine ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların, çocuklarda istenmeyen davranış ya da problem bir davranış ortaya çıktığında arkadaşlık ilişkilerinin düzenlenmesine ilişkin görüşler incelenmiş katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

'Bu konu da benim üzerinde çok durduğum bir konu. Çünkü çocuklar bazen akranlarına karşı gerçekten çok acımasız. Sizin yaptığınız bir şeyleri anında bozabiliyorlar. Böyle bir durumda bir kere sınıfta istenmeyen davranışlar sergileyen çocukları ayırarak bir konuşma yapmıyorum hiçbir zaman. Eğer çocuklar kendileri o arkadaşları ile oyun oynamamayı ya da içlerine dâhil etmeyi tercih etmiyorlarsa ben onların içerisine oyunlarına dâhil oluyorum. Benim kontrolümde o çocuğu da dâhil etmeye çalışıyorum.'(K1)

'Zaten davranış problemleri yaşayan çocuk uyum problemi de yaşadığı için arkadaşları arasına katılmakta o düzenli ortama uymakta zorlanıyorlar. Bazen o kadar olumsuz tepkiler veren çocuklar oluyor ki özellikle alışma döneminde, ben onları yavaş yavaş diğer çocukların ortamına almaya çalışıyorum. Bazen benim eşliğimde benim desteğimle bazen yardımcı öğretmenin yanında bir şekilde arkadaşları ile iletişimde bulunmasını sağlıyoruz.'(K2)

'Çok tuhaf bir şekilde benim sınıfımda yani olumsuz bir davranış sergileyen çocukların diğer çocuklarla arası çok iyi. Yani o anlamda herhangi bir kopukluk yok zaten ama bir durum oluştuğunda hemen şikâyet etmeye başlıyorlar. Gelip bana söylüyorlar ama aralarındaki iletişimin kopmasına ben de zaten hiç müsaade etmiyorum.'(K3)

'Bununla ilgili iki örneğim var aslında problem davranış gösteren çocuğum etkinliklere aşırı derecede müdahale ediyordu. Fiziksel müdahalede de bulunuyordu. Bu durumda diğerleri ile iletişimini koparmadan çocuğu yakında tutma stratejisi uyguluyorduk. Biz biraz onun diğerleri ile iletişimi doğru kurmasına ön ayak oluyoruz yani. Bir diğer örnekte de gerçekten sınıftan izole olmuş bir çocuk vardı. Yardımcı öğretmene daha fazla

yakınlık gösteriyordu başlarda. O yüzden bir müddet yardımcı öğretmen onunla **bire bir ilgilenme** yoluna gitti. Ortama alışmasına ve arkadaşlarının içerisine girmeye başladığında yavaş yavaş iletişim de kurmaya başlamıştı. '(K7)

Katılımcıların çocuklarda istenmeyen davranışları ile ilgili öğretmen ihtiyaçları ve desteğe yönelik görüşlerine ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların, çocuklarda istenmeyen davranışlara yönelik ihtiyaçlarının neler olabileceğine ilişkin görüşler incelenmiş, **ihtiyaçlar** ve **destek** alt temaları ile ilişkilendirilerek katılımcı görüşleri sunulmuştur.

Katılımcıların çocuklarda görülen istenmeyen davranışlara yönelik öğretmen ihtiyaçları görüşlerine ilişkin bulguları

Okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenlik yapan katılımcıların, çocuklarda istenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik görüşler incelenmiş, katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

'Yani bu soruya düşünmeden vereceğim tek cevap kesinlikle **eğitim** olur. Eğitim, **bilgi ihtiyacı** çok fazla. Öğretmenler bu tür durumlarla baş etmeyi daha çok kulaktan kulağa yöntemler uyguluyor ya da sınıfta yapıp deneyip yanılarak öğreniyorlar. Bu açıdan bu konuya **özelleşmiş uzmanların** yetişmesi ve onların **düzenli eğitimler** vermesi gerekiyor. Yani bu konu öğretmene çok bırakılmamalı aslında. Eğitim alıp almama olayı onlara bırakılırsa çoğu bildiği gibi devam edecektir. O yüzden belirli aralıklarla bu eğitimler düzenlenmeli tüm öğretmenlerin de katılması sağlanmalıdır. '(K1)

'Bana göre en büyük ihtiyaç **aile tarafından anlaşılma**. Çünkü böyle durumlarda aileden tepki çekebiliyoruz. Bu durumda da tabii ki **kurum yönetiminin bize destek olması**, ön ayak olması gerekiyor. Çünkü bir süre sonra biz veli ile çatışabiliyoruz, kendimizi anlatmakta yetersiz kalabiliyoruz. Böyle durumlarda **kurum desteği** bizim için çok önemli bir hal alıyor. '(K2)

'**Kendini sakinleştirme** durumunun kazanılması bence. **Öfke kontrolünün sağlanması**. Çünkü çocuklar bazen maalesef çıldırtıcı olabiliyorlar. **Sabırlı olmak** çok önemli. İçsel olarak öğretmenin bunu edinmesi gerekir. Diğer bir ihtiyaç da **uygun koşulların sağlanması** diyebilirim. Kısıtlı imkânlar huzursuzluğu getiriyor. Problemlerin çoğu bunlardan kaynaklanıyor. '(K4)

'Öğretmenlerin en büyük ihtiyacı bence biraz daha kişisel olarak kendini tartıp ölçüp **sabırlı olmaları. İdare tarafından desteklenmeleri de çok önemli. Belki de ben özel eğitim merkezlerinde çalıştığım için bu konuda çok fazla zorlanmıyorum.**'(K5)

'Bence fark etse bile öğretmen bir problem olduğunu o problem mi değil mi tam olarak ayırt edemiyor. **Problem durumu tam olarak tanımlayamaması** öğretmenlerin en büyük sıkıntısı. Çocuklar yerinde durmuyor, sürekli koşturuyor diye şikâyet edilmesi mesela 4-5 yaş çocuğu için bunların gayet normal olabileceğinin bilinmesi gerekir. Burada tabi çocuğu hiperaktivite falan diye etiketleyen öğretmenler de var. **Müdahale kısmında** birçok öğretmenin yeterli olduğunu düşünmüyorum çünkü. **Aile ve okul idaresinin desteği de en büyük ihtiyaçlar içerisinde bence. Öğretmenler davranış problemleri ile daha çok kendi imkânları ile baş etmeye çalışıyorlar. Oysaki bu bağlamda bilimsel teknikler hakkında öğretmenler bilgilendirilmeli ve uygulama konusunda tecrübe kazanmalıdır.**'(K7)

Katılımcıların çocuklarda görülen istenmeyen davranışlara yönelik aldıkları desteğe ilişkin bulguları

Öğretmenlerin, çocuklarda istenmeyen davranışlarla baş etme konusunda aldıkları desteğe yönelik görüşler incelendiğininmiş katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

'Birçok kişiden destek aldığım oldu. Bunların içinde **özel eğitim uzmanları, çocuk gelişimciler, psikolog** vardı. Kendi **öğretmen arkadaşlarıma** da çok danışıyorum. En son gerçekten sonuç alınamayan durumlarda idareye bilgi veriyorum ve bu doğrultuda gözlemlerimizi çocuğun iletişim defterini, çalışmalarını içeren bir rapor yazıyorum.'(K1)

'Ben **çocuk gelişim uzmanlarından, kurum psikoloğundan** destek istiyorum genellikle baş etmekte zorlandığım durumlarda. Bunun yanı sıra şua ana kadar **hastaneye** ya da bir **danışmanlık merkezine** yönlendirdiğimiz çocuk ve aile de oldu. Bazen yönlendirmek de bizler için çok zor oluyor tabi ki. Aslında siz çocuğun iyiliği için yapıyorsunuz bunu ama velileri çocuğunda bir sorun mu var neden hastane ya da neden psikiyatri gibi aşırı tepkiler verebiliyor. Aileyi ikna edebilirsek sonuç alabiliyoruz. Ama ikna edemediğimiz bu durumu kabul etmeyen aileler de çok oldu açıkçası.'(K2)

'Ben okuldaki **psikologdan** destek alırım öncelikle, diğer **okul öncesi öğretmen arkadaşlarımdan** destek alabilirim. **Çocuk gelişimcilerden** destek alırım.'(K4)

'Ben desteğe ihtiyacım olduğunda öncelikle **arkadaşlarıma, çocuk gelişimcilere, psikolojik rehberlik uzmanlarına** falan danışıyorum. Eğer gerçekten aşamadığımız bir sorun varsa o zaman yönlendirmeye ihtiyaç duyabiliyoruz.' (K6)

'Bu noktada okul öncesi öğretmenlerinin yeterli olmadığı durumlarda farklı **sağlık çalışanlarından** destek alıyorum. Belki çocukta fiziksel ya da bilişsel farklı sıkıntılar vardır ve bazı davranışların sebebi olabilir. Bunların hepsinin değerlendirilmesi gerekir. Özellikle **çocuk psikiyatrları** ya da **çocuk gelişim uzmanlarının** bu konuda ciddi destekleri olabilir.' (K7)

Katılımcıların istenmeyen davranışlar ile ilgili önerilerine ilişkin bulguları

Öğretmenlerin, çocuklarda istenmeyen davranışlarla baş etme konusundaki önerilerine yönelik görüşleri incelenmiş katılımcıların görüşleri aşağıda direk alıntılar şeklinde sunulmuştur:

'Bazen **sınıf ortamı** davranış problemlerinin ortaya çıkmasında çok etkili oluyor. Ben daha küçük yaş gruplarla çalıştığım için böyle sınıflarda daha çok **görselliğe** önem vererek bir sınıf tasarladım. Sözle uyarıdan daha etkili olduğunu düşünüyorum. Mesela bazı kuralları görsel şekilde sınıfa yerleştirmek işe yarar diye düşünüyorum. Çok fazla oyuncak ya da materyal kullanmazdım bu sınıfta, **dikkati dağıtmamak adına**. Bir tane **akıllı tahta** yerleştirirdi. Bilgisayar istemezdim. **Geniş bir alan** tasarladım ve mutlaka tavanın yüksek olmasını isterdim. Daha ferah hissedebilmek için. Büyük camları olan **aydınlık bir sınıf** olmasını, camların dışarıya bakmasını ve bazen onlarla birlikte dışarıyı seyredip oradaki durumlar hakkında konuşabileceğim bir yer isterdim.. Problem davranışları olan bir çocuğu topluma kazandırmak yerine, bu çocuk problemlili benim sınıfımda olmasının düzeni bozuyor anlayışı var. Çünkü **öğretmenler nasıl baş edeceklerini bilmiyorlar**. Gerçekten bu mesleği hakkıyla yapabilmek için çok sevmek gerekiyor çok desteklenmek gerekiyor. Ben Milli Eğitim Bakanı olsam öğretmenleri çok iyi bir **mülakattan ve gözlem sürecinden** geçirirdim gerçekten okul öncesi öğretmenliği yapmaya hazır mı diye.' (K2)

'**Kuralların anımsatıldığı** bir sınıf organize etmeye çalışırdım. Onlara bunları **hatırlatıcı** küçük şeyler yerleştirirdim sınıf içerisine. **Sınıf düzenini** iyi ayarlamaya çalışırdım. Çok fazla uyarının olmasını istemem. **Renkleri** doğru kullanmaya çalışırım. Soft renkler kullanmak isterim. İlgii çekmek istediğim yerleri daha renkli yapabilirim. Lisans eğitimi çok önemli **öğretmen yetiştiren liseler**, okullar bunların eğitim programlarında

mutlaka geniş bir şekilde yer almalı. Öğretmenlerin bu konuda birçok yerden desteklenmesi yalnız bırakılmaması gerekir. Bazen çünkü öğretmenlerin bazı istekleri okul idaresine falan garip gelebiliyor. Ya da uygulamaya çalıştığınız şeyler anlaşılmıyor. Bu durumda daha da zor bir durumda kalıyorsunuz.’(K4)

‘Bir kere gerçekten fiziksel olarak çocuk sayısına **uygun büyüklükte** olması gerekir. Büyük ve ferah bir mekân olması çok önemli. **Yeterli miktarda materyal** olması istenmeyen davranışları azaltabilecek bir zemin hazırlayabileceğini düşünüyorum.. Bu konuda sınıf ortamı içerisinde çocuklarla ilgili sihirli bir ortam olduğunu düşünmüyorum. **Öğretmenin iyi problem çözen, durumu ve sebeplerini iyi analiz eden yapıda** olması ve **gelişimsel özellikleri iyi bilmesi** en kilit noktalar bence. Okul öncesi öğretmenlerinde olsun sınıf öğretmenlerinde olsun belirli yerleşmiş düşünceleri var. Sınıflarında sorun çıkaran çocuk istemiyorlar. Öğretmenlerin bu anlamda bakış açılarının değişmesini sağlamak gerekir. Öğretmenlerin rehavete kapılmasını ve tükenmişlik yaşamalarını önlemek gerekiyor.’(K5)

‘Siz bu soruyu sorunca benim aklıma okul öncesi eğitim programının başındaki olması gereken sınıf kısımları geldi. Çok geniş bir alanda bizim şimdiye kadar hiç görmediğimiz bir sınıf resmedilmiş. Bizim kurumlarımızda o alandan muhtemelen 5 sınıf çıkacak şekilde ayarlamalar yapılır. Orada yansıtılan şeyleri hiçbir sınıfta göremeyiz dolayısıyla. Ben biraz daha gerçekçi düşünecek olursam, çocukların çok fazla eşyalı ya da uyarıcılarla dolu bir sınıfta olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bir sınıf tasarlasaydım dikkat edeceğim şeylerin başında **düzen** gelirdi.. Sınıftaki bu düzen yani çocuğun nerde ne yapacağını bilmesi aslında davranışsal problemleri azaltmaya yönelik bir tedbir olarak kullanılabilir. Ben okullarda özellikle **öğretmen okullarında davranış problemlerine yönelik müdahale yöntemlerini içeren bir ders** konulmasını sağladım. Açık söylemek gerekirse okul öncesi öğretmenlerinin davranış problemlerine yönelik fazla donanımlı olduğunu düşünmüyorum. Yani sınıf içerisinde kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılması gerekenler üzerinde sıklıkla duruluyor. Ancak bunlar davranış problemlerine yönelik öğretmene herhangi bir yol göstermiyor. Bu anlamda **öğretmen yetiştiren tüm programlar** davranış problemleri ile **baş etmede desteklenmeli ve zenginleştirilmelidir.**’(K6)

‘Ben bir sınıf ortamının **karmaşık olmaması** gerektiğini düşünüyorum. Sınıfta özellikle davranış problemleri sergileyen çocuklar varsa ortamın buna göre düzenlenmesi gerekmektedir. Sınıf ortamını çocukların ilgilerini dağıtacak şekilde değil de **sade** olmasını

tercih ederdim. Uygulamada ise yardımcı öğretmenin uyumlu hareket etmesini sağlayıp, etkinliklerin süresinin çocukların yaşlarına uygun planlanmasını isterdim.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, öğretmenlerin okul öncesi dönemde çocukların istenmeyen davranışlarına ilişkin görüşlerinin derinlemesine betimlenerek incelenmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda, öğretmenlerin görüşleri ilgili temalar oluşturularak ilişkili yorumlar yapılmıştır. Bu çalışmanın bulgularının özellikle okul öncesi dönemde çocuklarda görülen istenmeyen davranışlarla ilgili müdahale alanına önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde bu görüşü destekler nitelikte son yıllarda, okul öncesi dönemde istenmeyen davranış sorunlarının belirlenmesi ve önlenmesi çalışmalarına yönelik müdahale stratejileri geliştirmede artan bir ilginin varlığından söz edilmektedir (Farrington ve Gal, 2007).

Yapılan bu çalışmada öğretmenler istenmeyen davranışları tanımlarken en çok ‘kural dışı’ ve ‘uyum sorunları’ gibi kelimelerle tanımlama yapmışlardır. İstenmeyen davranışların özelliklerinden bahsederken ‘sıklık’ üzerinde durulmuş ve en çok da şiddetle ilgili davranışsal sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar okul öncesi dönem çocuklarında davranış problemlerinin çeşitli kombinasyonları bulunabileceğini göstermektedir (Doepfner et al., 2004) ancak, erken müdahale ve önleme stratejileri, özellikle okul öncesi ve ilkökul çağındaki çocuklarda bu davranış sorunlarının erken belirtilerini saptamak ve problemin ilerlemesini önleyebilmek adına oldukça önemli görülmektedir (Doepfner et al., 2008; Kuschel et al., 2004).

Bu araştırmada istenmeyen davranış karşısında öğretmenlerin sıklıkla sözel uyarılar verdiği ve dikkati başka yöne yönlendirme ya da görmezden gelme gibi yöntemler kullandıkları belirlenmiştir. Konu ile ilgili yapılan erken dönem çalışmalarda Cunningham ve Sugawara (1989) davranışsal problemlerle ilişkili olarak kullanılan müdahale yöntemlerinin iki başa çıkma stiline dayandırılabilabileceğini öne sürmüşlerdir. Bunlar yararlı ve kısıtlayıcı stillerdir. Yararlı bir yaklaşım, öğrenci ile aktif ve empatik bir ilişki içerisinde katılımı vurgulayan yöntemlerdir. Yararlı yaklaşımların amacı uzun vadeli değişimler yaratmak, çocukların beceri ve alternatif davranışlar kazanmasına yardımcı olmaktır. Bu teknikler, çocukla kişisel bir konuşma için zaman ayırmak veya öğretim yöntemini değiştirmek gibi

stratejiler içermektedir. Kısıtlayıcı yaklaşımlar ise doğası gereği cezalandırıcı niteliktedir ve problem davranışın otorite kullanımıyla derhal sona erdirilmesi için tasarlanmıştır. Kısıtlayıcı stratejilerin içerisine çocuğun başka bir sınıfa geçirilmesi, uzaklaştırılması ve ortamdaki izole edilmesi gibi durumlar girmektedir (Almog ve Shechtman, 2007). Bu açıdan değerlendirildiğinde bu çalışmaya katılan öğretmenlerin davranış problemleri ile baş etmede sıklıkla yararlı yaklaşımlar kullanmaya çalıştıkları görülmektedir. Uysal, Altun ve Akgün tarafından 2010 yılında yapılan okulöncesi öğretmenlerinin çocukların istenmeyen davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler incelenmiş ve benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra bu araştırmada öğretmenler istenmeyen davranışlarla baş etme ve önlemede özellikle uygulamaya dönük ve müdahale stratejilerini içeren eğitimlere ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Literatür incelendiğinde okul öncesi temelli müdahalelerin özellikle faydalı olabileceğinden, çünkü grup içerisinde ortaya çıkabilecek davranış problemleri ile ilgili okul öncesi eğitim kurumları bir grubun içerisinde sosyal olarak bulunma ve görev alma ile ilgili davranışların en erken kazanılabileceği ortamlardır (Webster-Stratton ve Reid, 2011).

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmenlerin istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik önerilerinde en çok sınıf düzeni ile ilgili ifadeler kullandıkları dikkat çekmektedir. Yapılan önceki araştırmalar incelendiğinde, bu görüşleri destekler nitelikte sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Çalışmalar, sınıf düzeni ile çocuk davranış sorunları arasındaki bağlantıyı açıkça ortaya koymaktadır. Sınıf düzeninin, çocukların davranışsal sorunlarının aza indirgenmesi de dâhil olmak üzere sosyal-duygusal sorunların azaltılmasında ya da şiddetlenmesinde etkili rol oynadığı sonucuna varılmıştır (McCartney et al., 2010). Ulusal Çocuk Sağlığı ve İnsani Gelişme Enstitüsü'nün Erken Çocuk Bakımı (National Institute of Child Health and Human Development's Early Child Care) çalışmasından elde edilen sonuçlar, düşük kaliteli sınıflarda uzun bir zaman geçirmenin, okul öncesi dönemde artan davranış problemleri ile ilişkilendirildiğini ve bu durumun ilkokulun sonlarına kadar sürebildiğini ortaya koymaktadır (National Institute of Child Health and Human Development Early Child Care Research Network, 2005). Bunun yanı sıra, öğretmen-çocuk etkileşimi gibi sınıf süreçlerini konu alan çalışmalar, okul öncesi sınıflarda her düzeyde yapılacak fiziksel iyileştirmelerin ve kalitenin artırılması ile çocukların davranış problemlerinde ve öğretmen stresinde önemli düzeyde azalmalar olduğunu göstermektedir (Morris, Raver, Millenky, Jones ve Lloyd, 2010; Zhai, Raver ve Li-Grining, 2011).

Sonuç olarak, yapılan çalışmalar, sınıf yönetimi ile ilgili, açık beklentilerin, istenmeyen davranışlara karşı tutarlı tepkilerin, öğrencilerin yanıt vermesi için yeterli fırsatların, öğrenci anlayışının kontrol edilmesi, olumlu davranışlar için etkili övgülerin kullanılması, grup davranışsal beklenmedik yöntemlerin kullanılması ve sınıf düzeninin önemini göstermektedir (Armendariz ve Umbreit, 1999; Colvin, Flannery, Sugai, ve Monegan, 2009; Partin, Robertson, Maggin, Oliver ve Wehby, 2010).

Bu araştırmada, öğretmenlerin okul öncesi dönemde çocukların istenmeyen davranışlarına ilişkin görüşlerinin derinlemesine betimlenerek incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda uygun veriler elde etmek için nitel araştırma modelinden fenomenoloji deseni kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma grubunda görüşmelerden elde edilen veriler arasındaki benzerlik ile farklılıklar, saptanarak ilişkili yorumlamalar yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerden alınan cevaplar *istenmeyen davranış, davranışın arka planı, öğretmen yaklaşımları, öğretmen ihtiyaçları ve önerileri* ana temaları ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin istenmeyen davranış ana teması altında vermiş oldukları cevaplar *istenmeyen davranışın tanımı, özellikleri ve sıklıkla karşılaşılan istenmeyen davranışlar* alt boyutlarında ele alınarak değerlendirilmiştir. Buna göre, okul öncesi öğretmenlerinin istenmeyen davranış ya da problem davranışı tanımlarken en çok kural dışı ve uyum sorunları f(4) ile ilgili sözcükler kullandığı görülmüştür. Bu tanımları, çocuğun kendisine, başkasına ve çevresine verdiği zararlarla ilişkilendiren f(3) tanımlamalar izlemektedir. Bazı öğretmenler ise istenmeyen davranışları öğrenme ortamını olumsuz etkileyen, etkinliğin gidişatını bozan davranışlar f(2) olarak nitelendirmektedir. Öğretmenler istenmeyen bir davranış olarak nitelendirebilecekleri davranışın özelliklerinden bahsederken en çok devamlılığı olması ve sıklıkla tekrarlanıyor olması f(5) kriterine değinmişlerdir. Bunu kendisine, arkadaşlarına ve çevresine verdiği zararlarla f(3) ilişkilendirenler takip etmektedir. Bazı öğretmenler ise davranışın kuralların dışında olma f(2) özelliğine ve çocuğun bilerek, isteyerek gerçekleştirilmesi f(1) özelliğine değinmişlerdir. Öğretmenlerin sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen davranışların en çok şiddetle ilişkilendirdikleri davranışlar ve yıkıcı davranışlar f(5) olduğu görülmüştür. Bu durumu yönergelere uymama ve uyum sorunları f(3) izlemektedir. Öğretmenlerin karşılaştıkları diğer bir istenmeyen davranış ağlama f(2) davranışı olmuştur. Bazı öğretmenler ise sınıflarında

gördükleri istenmeyen davranışlara örnek olarak odaklanma ve dikkat problemleri f(1), tırnak yeme f(1), iletişim kurmama (1) ve mastürbasyon(1) davranışlarından bahsetmişlerdir.

Yapılan bu araştırmada öğretmenler istenmeyen bir davranışın arka planında en çok aile içi dinamiklerin f(7) olduğunu düşünmektedirler. Bunların içerisinde istenmeyen davranışların genellikle aile tutumlarından, aile üyelerinin birbirleri ile olan iletişiminden, yaşanabilecek ihmal durumundan ya da evde olabilecek herhangi bir değişiklikten kaynaklanabileceği üzerinde durulmuştur. Öğretmenlerden bazıları sınıf düzeninin ve okul ortamının f(3) da bazen istenmeyen davranışlara neden olabileceğini belirtirken çok az bir kısmı istenmeyen davranışların arka planında çocuğun gelişimsel özelliklerinin f(2) olabileceği üzerinde durmuştur. Araştırmanın sonucunda, istenmeyen bir davranış karşısında öğretmenlerin sıklıkla verdikleri ilk tepkilerin sözel uyarılar ve devamında yapılan konuşmalar f(5) olduğu belirlenmiştir. Bunu özellikle davranış ilk defa ortaya çıkıyorsa görmezden gelme f(3) izlemektedir. Bazı öğretmenlerin ise, ilk olarak çocukların dikkatini başka bir yere yönlendirmeyi f(2), fiziksel uyarıyı f(2) ve bazen de etkinlikten ya da ortamdaki uzaklaştırmayı f(2) tercih ettiği görülmüştür. Öğretmenlerin aile görüşmeleri ve bu görüşmelerin içeriği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, genellikle bu görüşmelerin aileyi bilgilendirmek f(7) amaçlı olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu f(6) ailenin çocuklarında istenmeyen bir davranışla ilgili bilgilendirildiklerinde, olumsuz tepkiler gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden daha azı bu görüşmelerin iş birliği yapma f(3) ile sonuçlandığını belirtmişlerdir. Öğretmenler sınıflarında istenmeyen davranışları olan çocukların arkadaşlık ilişkileri geliştirme ve devam ettirme ile ilgili yoğunlukla öğretmen desteğine ihtiyaç duyduklarını, kendilerinin bunun için bire bir ilgilenme ya da eşlik ederek oyunlara dâhil etme gibi stratejiler kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler çocukların istenmeyen davranışları sebebiyle sınıftan izole edilmesini ya da ayrı tutulmaya çalışılmasını desteklemediklerini dile getirmişlerdir.

Bu araştırma sonucunda öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla ilgili en çok ihtiyaç duydukları konunun aile ve okul idaresi ile iş birliği yapmak f(6) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenler istenmeyen davranışlara yönelik genel bilgileri olsa da müdahale ile ilgili kendilerini yeterli hissetmediklerini, konu ile ilgilenen uzmanlar tarafından bilgilendirici olduğu kadar uygulamaya dönük eğitimlere de ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca istenmeyen davranışlar karşısında öğretmenler kendilerinin ve meslektaşlarının kişisel

özelliklerini gözden geçirmesine ve en azından sabırlı, kontrollü ve tutarlı bir şekilde ilerlemelerine ihtiyaç duyulduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler istenmeyen bir davranışla baş etme konusunda sıklıkla diğer öğretmen arkadaşlarından f(5) destek alabileceğini düşünmektedir. Okul öncesi öğretmenleri istenmeyen bir davranış ya da problem bir davranışla ilgili kendileri sonuç alamadıkları durumlarda yoğunlukla çocuk gelişim uzmanlarına, kurum psikologlarına ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanlarına başvurduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler bu konuda çocuk psikiyatrisinden ya da sağlık çalışanlarından çok nadiren destek aldıklarını bunun nedeni olarak da ailenin böyle bir durumda olumsuz tepkiler göstermesi olarak dile getirmişlerdir.

Öğretmenler bu araştırma sonucunda istenmeyen davranışların önlenmesi ve azaltılmasına yönelik nasıl sınıflar tasarlanabileceği ile ilgili cevaplarında genellikle geniş, ferah, aydınlık her çocuğun rahatlıkla hareket edebileceği, köşelerin uygun yerleştirildiği, yeterli sayıda materyal olan sınıflar tasarlamak istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin istenmeyen davranışların azaltılmasında sınıf ortamı ile ilgili üzerinde durdukları diğer bir konu ise sınıf düzeni olmuştur. Ayrıca öğretmenler istenmeyen davranışlarla ilgili ülke çapında yapılması gereken iyileştirmeler ve düzenlemelerle ilgili bu konuda en önem verilmesi gereken alanların öğretmen yetiştirme programları, öğretmenlerin seçimi ve özel sektörde çalışan okul öncesi öğretmenlerinin çalışma şartlarının iyileştirilmesi üzerinde durmuşlardır.

Çıkar Çatışması

Bu makale üzerinde herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Bağımsız kodlayıcı kullanılmamış olmaması ve tüm kodlamaların sadece araştırmacı tarafından yapılması bir sınırlılık olarak ele alınabilir.

Kaynakça

- Armendariz, F., & Umbreit, J. (1999). Using active responding to reduce disruptive behavior in a general education classroom. *Journal of Positive Behavior Interventions, 1*(3), 152-158.
- Bulotsky-Shearer, R. J., & Fantuzzo, J. W. (2011). Preschool behavior problems in classroom learning situations and literacy outcomes in kindergarten and first grade. *Early Childhood Research Quarterly, 26*(1), 61-73.
- Bradshaw, C. P., Buckley, J. A., & Ialongo, N. S. (2008). School-based service utilization among urban children with early onset educational and mental health problems: The squeaky wheel phenomenon. *School Psychology Quarterly, 23*(2), 169.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American psychologist, 32*(7), 513.
- Campbell, S. B., Shaw, D. S., & Gilliom, M. (2000). Early externalizing behavior problems: Toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment. *Development and psychopathology, 12*(3), 467-488.
- Colvin, G., Flannery, K. B., Sugai, G., & Monegan, J. (2009). Using observational data to provide performance feedback to teachers: A high school case study. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 53*(2), 95-104.
- Duncan, G. J & Magnuson, K. (2011). The nature and impact of early achievement skills, attention skills, and behavior problems. *Whither opportunity, 47-70*.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Anı Yayıncılık.
- Fantuzzo, J., Bulotsky-Shearer, R., McDermott, P., McWayne, C., Frye, D., & Perlman, S. (2007). Investigation of dimensions of social-emotional classroom behavior and school readiness for low-income urban preschool children.
- Hinshaw, S. P. (2002). Preadolescent girls with attention-deficit/hyperactivity disorder: I. Background characteristics, comorbidity, cognitive and social functioning, and parenting practices. *Journal of consulting and clinical psychology, 70*(5), 1086.
- Houts, R. M., Caspi, A., Pianta, R. C., Arseneault, L., & Moffitt, T. E. (2010). The challenging pupil in the classroom: The effect of the child on the teacher. *Psychological science, 21*(12), 1802-1810.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi (19. bs). *Ankara: Nobel yayın dağıtım*.
- Keenan, K., & Wakschlag, L. S. (2000). More than the terrible twos: The nature and severity of behavior problems in clinic-referred preschool children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 28*(1), 33-46.
- KewalRamani, A., Gilbertson, L., Fox, M. A., & Provasnik, S. (2007). Status and trends in the of racial and ethnic minorities. *National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, US Department of Education, 2007-039*.
- Konishi, C., Hymel, S., Zumbo, B. D., & Li, Z. (2010). Do school bullying and student—teacher relationships matter for academic achievement? A multilevel analysis. *Canadian journal of school psychology, 25*(1), 19-39.
- Lösel, F., & Bender, D. (2012). Child social skills training in the prevention of antisocial development and crime. *Handbook of crime prevention, 102-129*.
- Maggin, D. M., Wehby, J. H., Partin, T. C. M., Robertson, R., & Oliver, R. M. (2011). A comparison of the instructional context for students with behavioral issues enrolled in self-contained and general education classrooms. *Behavioral Disorders, 84-99*.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Nobel.
- Patterson, G. R., DeBaryshe, B., & Ramsey, E. (1989). A developmental perspective.
- Pas, E. T., Bradshaw, C. P., Hershfeltd, P. A., & Leaf, P. J. (2010). A multilevel exploration of the influence of teacher efficacy and burnout on response to student problem behavior and school-based service use. *School Psychology Quarterly, 25*(1), 13.

- Pas, E. T., Bradshaw, C. P., & Mitchell, M. M. (2011). Examining the validity of office discipline referrals as an indicator of student behavior problems. *Psychology in the Schools, 48*(6), 541-555.
- Shaw, D. S., Lacourse, E., & Nagin, D. S. (2005). Developmental trajectories of conduct problems and hyperactivity from ages 2 to 10. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 46*(9), 931-942.
- Skiba, R. J., Michael, R. S., Nardo, A. C., & Peterson, R. L. (2002). The color of discipline: Sources of racial and gender disproportionality in school punishment. *The urban review, 34*(4), 317-342.
- Tolan, P. H., Dodge, K., & Rutter, M. (2013). Tracking the multiple pathways of parent and family influence on disruptive behavior disorders. In *Disruptive behavior disorders* (pp. 161-191). Springer, New York, NY.
- Tremblay, R. E. (2010). Developmental origins of disruptive behaviour problems: the ‘original sin’ hypothesis, epigenetics and their consequences for prevention. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*(4), 341-367.
- Uysal, H., Altun, S. A., & Akgün, E. (2010). Okulöncesi öğretmenlerinin çocukların istenmeyen davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler. *İlköğretim Online, 9*(3).
- Webster-Stratton, C. H., & Reid, M. J. (2011). The Incredible Years Program for children from infancy to pre-adolescence: Prevention and treatment of behavior problems. In *Clinical handbook of assessing and treating conduct problems in youth*(pp. 117-138). Springer, New York, NY.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Nitel araştırma yöntemleri.(7. Baskı). *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, (s 113).
- Zachrisson, H. D., Dearing, E., Lekhal, R., & Toppelberg, C. O. (2013). Little evidence that time in child care causes externalizing problems during early childhood in Norway. *Child development, 84*(4), 1152-1170.